

FISKÅ FÔRUM

Nr 2 - 2021

Audun Stålesen:

Full kontroll med grovfôrprøver

Praktisk omlegging til SPF
- veterinærens tips og råd

Ingen skjøtter kulturlandskapet som Reinert

Fiskå Mølle

Skaper strukturendringer - til bondens beste

2021 har vært et aktivt år for Fiskå Mølle. Veksten fortsetter, og vi har gått inn i flere nye selskaper. På denne måten bygger vi opp et sterkt alternativ for at bonden skal ha reelle valgmuligheter når innsatsfaktorer skal kjøpes eller korn selges.

I mars gikk Fiskå Mølle inn i AS Råde Mølle og Kornsilø. Anlegget ligger midt i et av de beste kornområdene på Østlandet, og styrker FM sin posisjon på kraftfôr og andre driftsmiddel i Østfold.

I juni gikk Dalebakken Mølle AS på Ørlandet konkurs og kort tid etter inngikk Fiskå Mølle avtale om å overta konkursboet. I tilknytning til Dalebakken Mølle ligger Fosen Kornsilø SA. I juli inngikk Fiskå Mølle en langsiktig kornavtale med Fosen Kornsilø, som sikrer korntilgangen både til Dalebakken Mølle samt andre anlegg FM eier i Trøndelag.

Samme måned etter gjorde vi avtale med Norske Skog om kjøp av en tomt på industriområdet i tilknytning til deres anlegg på Skogn. Fiskå Mølle planlegger her et nytt anlegg for produksjon av kraftfôr. Dette kan du lese mer om på side 10.

På Fiskå lanserte vi i vår planer for utbygging av et anlegg for produksjon av melasse. Skogsmelasse utvinnes med utgangspunkt i norsk barskog. Melasse er viktig for pellets-kvalitet og fôropptak. I dag importerer bransjen 100 % fra fjerne destinasjoner. Den unike fabrikken vil være et viktig første steg for å sikre FM norske kortreiste råvarer inn i fôr- og matkjeden, og tiltaket vil øke norsk selvforsyningsgrad. Trepellets vil være et viktig biprodukt fra denne prosessen. Denne planlegges solgt til Europa og vil erstatte bruk av kull direkte. Derfor er anlegget et viktig steg i omleggingen rundt det grønne skiftet.

De siste årene har det vært en strukturendring innenfor norsk korn og kraftfôrproduksjon. Fiskå Mølle har vært aktiv i denne restruktureringen. Dette ønsker vi også å være i tiden som kommer. Vi tror at norske bønder er best tjent med konkurranse – og vi ønsker at Fiskå Mølle skal være alternativet for å sikre reell konkurranse i markedet.

Leif Kåre Gjerde
Daglig leder, Fiskå Mølle

INNHold

Smånytt	5	Veileder kyllingbønder	18
Kjøper fabrikkomt i Trøndelag	6	Prisvinner på Lista	22
Erfaringer: TopLac med levende gjær	8	Nyhet: Justerer PBV i kraftfôret	26
Kongen av grovfôr	12	Det lille ekstra til drøv	28
Praktisk omlegging til SPF	14	Hektisk kornsesong	30

E-FAKTURA:
Fiskå Mølle Tau tilbyr faktura per e-post, e-faktura eller som EHF.

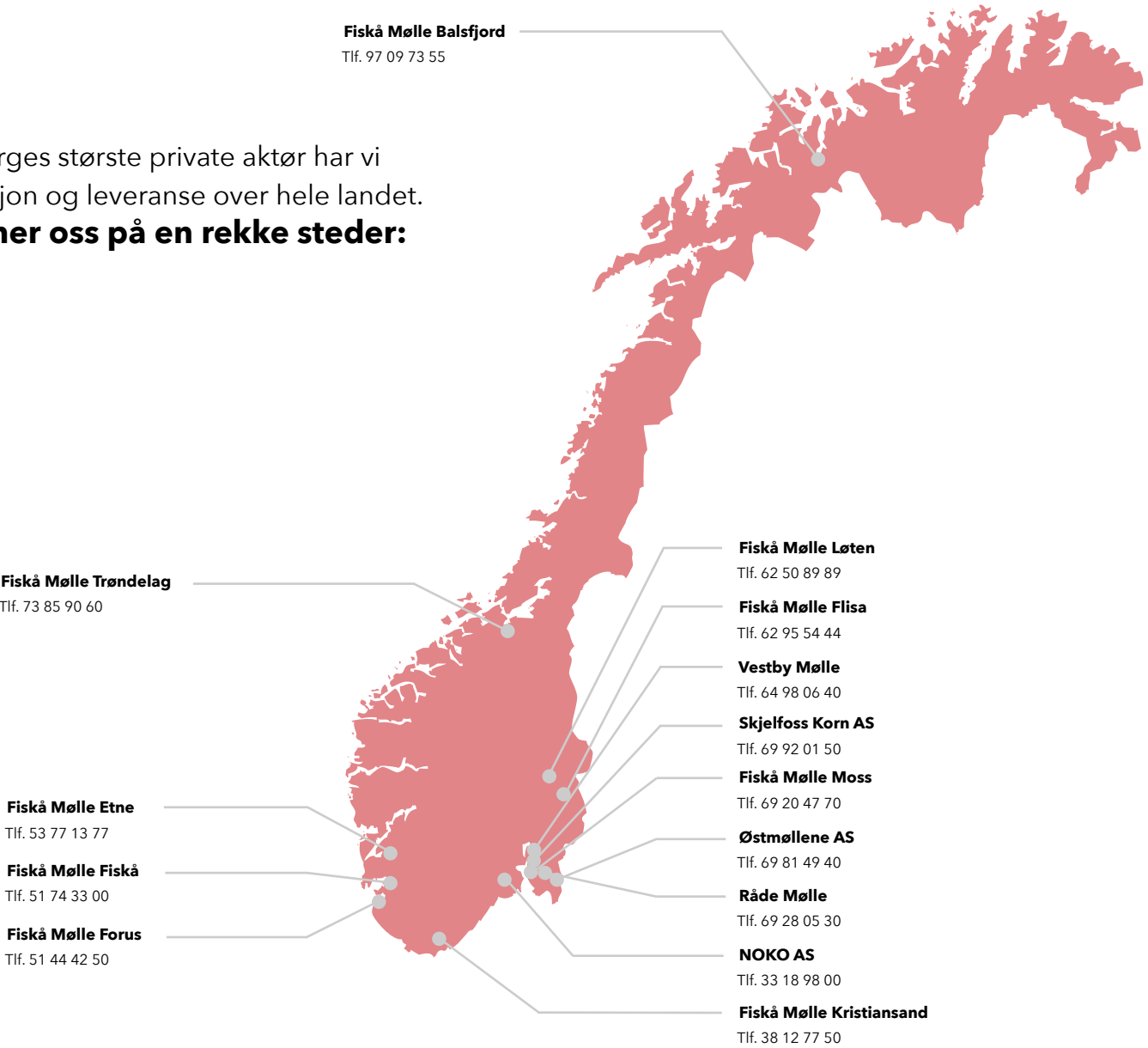
MEDVIRKENDE

UTGITT AV Fiskå Mølle www.fiska.no	FOTO Maren Nordbø Frida Meyer Tanja Reine Thomas Søyland David K. Andersen
TRYKK Kai Hansen Trykkeri	
DESIGN OG LAYOUT Apriil AS www.apriil.no	TEKST Kjell-Rune Vik Tone Runhild Skadsem Maren Nordbø Tanja Reine Leif Malvin Eggebø

Følg oss på Facebook og
Instagram @fiskamolle

Som Norges største private aktør har vi
produksjon og leveranse over hele landet.
Du finner oss på en rekke steder:

Lager og forhandlere

SØRLANDET

Evje Maskinsalg AS Tlf. 37 93 00 89	Hægebostad Birkeland Handelslag Tlf. 38 34 87 55
Marnardal A.G. Vigemyr AS Tlf. 38 28 82 10	Vennesla Maskinsalg AS, Hægeland Tlf. 38 15 33 68
Lyngdal Traktor AS Tlf. 38 34 51 03	Arendal Stoa Maskin Tlf. 37 00 53 60
	Audnedal, Byremo Byremo Landhandel Tlf. 38 28 01 93

VESTLANDET

Gloppen Fiskå Mølle, Sandane Tlf. 977 82 547	Karmøy Hagia Karmøy Tlf. 52 84 67 88
Sunnfjord MM Øvrebø Tlf. 950 75 459	Vikedal Imslund Landhandel Matkroken AS Tlf. 996 47 226
Sogn og Fjordane Jan Ove Hafstad Tlf. 915 77 976	
Vindafjord Magnus Sørhus Landhandel, Vats Tlf. 52 76 51 06	

MIDT-NORGE

Ytre Namdal/Brønnøy - avdeling Måneset Ole Morten Fjær Tlf. 48 94 66 22 E-post fjaertransport@gmail.com
Gjemnes Høgset Terminalen AS Tlf. 71 29 48 00

NORD-NORGE

Andøy Lager Risøyhamn Tlf. 76 11 53 90	Leirfjord Sigurd Hoff Kraftfôr Tlf. 952 02 805
Vestvågøy Lager Stamsund Tlf. 991 55 704	Rødøy Lager Vågaholmen Tlf. 75 09 89 00
Nesna Lager Saura Tlf. 976 66 910	Balsfjord Tlf. 97 09 73 55
Steigen Ålstadøya Førsentral Tlf. 75 77 75 60	

- for livskraftige dyr med god tilvekst.

Truleg det beste:

Sortimentet til sau

Fiskå Mølle sitt førsortiment gir full dekning av protein, energi, vitamin og mineral.

	Kraftfôr til sau og påsettlam	Tilskuddsfôr til sau og livlam	Kraftfôr til slaktelam og kopplam
Paring til ca 1 mnd før lamming	Sauéfôr Drektig, Sau/Lam Appetitt	Premium Drektig Sau, TOPLICK Sau, Saltslikkestein	-
2-4 veker før lamming	TopLac® Sau, Sauéfôr, Sau/Lam Appetitt, TopLac® Sau Fiber	Premium Drektig Sau, TOPLICK Sau, Saltslikkestein	-
Lamming til beiteslepp	TopLac® Sau, Sauéfôr, Sau/Lam Appetitt, TopLac® Sau Fiber	TOPLICK Sau, Saltslikkestein	Lam Beite
I beiteperioden og fram mot paring	Sau/Lam Appetitt	TOPLICK Sau, Saltslikkestein	Lam Beite, Sau/Lam Appetitt

TOPLAC® SAU

- Gir auka mjølkeyting
- Perfekt ved store kull/kort inneføringperiode etter lamming

TOPLAC® SAU FIBER

- Gir betre vommiljø
- Består av 75 % TopLac Sau, 25 % Roetopp

SAUEFÔR

- Høgt proteininnhald gir god lammetilvekst
- Beste val dersom inneføring etter lamming overstig 3 veker

SAUEFÔR DREKTIG

- Ekstra vitamin og mineral
- Organisk selen og masse vitamin E
- 3-5 hekto dekkjer behovet

SAU/LAM APPETITT

- Smakleg og fiberrikt
- Inneføring: «All-round» for til alle dyr
- Veleigna i kraftfôrautomatar

LAM BEITE

- Svært fiberrikt fôr gir gode magar på beite
- Perfekt i kraftfôrautomatar

FISKÅ MØLLE AS
Tlf. 51 74 33 00

FISKÅ MØLLE
ETNE AS
Tlf. 53 77 13 77

FISKÅ MØLLE
TRØNDELAG
Tlf. 73 85 90 60

FISKÅ MØLLE
FLISA
Tlf. 62 95 54 44

Fiskå Mølle
www.fiska.no

Foto: Nina Øygard

Full fart på Landbrukets dag

Fiskå Mølle deltok på messa Landbrukets dag på Evjemoen. Om lag 100 utstillarar og 9000 besøkande var innom messa i løpet av 13.-15. august. Me helste på kjentfolk frå Lista til Jæren, og lokale bønder frå Evje jobba som frivillige. Her var noko for alle som er interessert i jord- og skogbruk. Programmet var innhaldsrikt med mellom anna saueklipping, gjetarhundoppvisning, kalvemønstring og veterantraktorar.

Takk til alle kundar og andre som kom innom for ein drøs.

Tester nye maissorter for norske forhold

I samarbeid med tyske Agrande tester Fiskå Mølle ni ulike typer fôrmais hos vår gode kunde Jon Rislå i Lillesand. Utvikling av nye tidligsorter er avgjørende for å lykkes med maisdyrking her til lands.

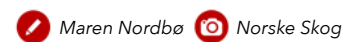
Rett høstetidspunkt for fôrmais er når tørrstoffinnholdet i planten er mellom 30 og 34 prosent, med mindre nattefrosten kommer først. Maisvarmesum på 2400 er også et mål på rett høstetidspunkt. Denne sesongen nådde vi denne temperatursummen allerede midt i september i Lillesand.

- Sesongen har vært god her på Sørlandet. Det ser ut til å bli høsting rundt siste uken i september, sier rådgiver drøv og plantekultur i Fiskå Mølle, Turid Fitjar.

Fiskå Mølle kjøper fabrikkomt i Midt-Norge

Fiskå Mølle kjøper 45 dekar næringsareal av Norske Skog Skogn på Fiborgtangen, og vil etablere kraftfôrfabrikk og kornmottak på tomta.

Fiskå Mølle har i flere år opplevd sterk vekst i Trøndelag, og har lenge arbeidet for å finne passende lokasjon til et nytt produksjonsanlegg i området. Daglig leder Leif Kåre Gjerde er svært fornøyd med kjøpet av næringsareal ved Norske Skogs anlegg på Fiborgtangen.

– Fiborgtangen er en ideell lokasjon for et nytt produksjonsanlegg. Nærheten til E6 og de optimale havnemulighetene vil gi oss en effektiv bil- og båtlogistikk for råvarer og handelsvarer, sier Gjerde.

Han peker på behovet for å øke den lokale mottakskapasiteten på korn i Trøndelag, og vil sikre leveringsmuligheter for bonden i en hektisk kornhøst.

– Trøndelag er et av landets store kornområder. Det er viktig å sikre bøndene god avsetning og optimal logistikk for kornet som produseres. Anlegget vil gi oss høy egendekning av norsk korn, sier Gjerde.

ATTRAKTIV NÆRINGSKLYNGE

Norske Skog Skogn er svært tilfredse med å kunne tilby Fiskå et næringsareal på Fiborgtangen.

– Salget passer inn i vår strategi om å tilby næringsarealer til blå og grønne næringer. I likhet med oss er Fiskå en del av den grønne, bærekraftige sirkulærøkonomien. Fiskås etablering vil være et viktig miljøforbedringstiltak og de totale CO2-utslippene rundt kornhåndtering vil

reduseres gjennom en mer effektiv utnyttelse av eksisterende infrastruktur, som vei, bane og båt, forteller Bjørn Einar Ugedal, administrerende direktør ved Norske Skog Skogn.

Arbeidet med prosjektering og søknader vil pågå det neste året.

– Vi håper å komme i gang med bygging av kaianlegg og kornmottak så snart som mulig. Vi gleder oss til å satse videre med eksisterende og nye kunder i Midt-Norge, sier Leif Kåre Gjerde.

Starter kraftfôrproduksjon på Dalebakken

Da Fiskå Mølle Trøndelag kjøpte konkursboet til Dalebakken Mølle i Ørland i juli, var første prioritet å få kornmottaket klart til sesongen. Mottaket har i skrivende stund tatt imot nærmere 6000 tonn korn, og produksjonsleder Raymon Stranden har mål om å nå 9000 tonn totalt.

– Det har vært en god sesong, og vi er over snittet på et normalt kornår. Vi har sikret nok råvarer til sesongens kraftfôrproduksjon, sier produksjonslederen.

Fiskå Mølle jobber med å få i gang kraftfôrproduksjonen ved anlegget i løpet av høsten. Anlegget vil inngå i den samlede produksjonsstrukturen i Midt-Norge, og produksjonskapasiteten på Dalebakken er viktig for å møte etterspørselen i markedet.

– Det er kjempeflott at vi får inn mye korn som blir produsert til kraftfôr lokalt, sier Stranden. Han har vært ansatt ved Dalebakken i 13 år, og er svært glad for at driften ved anlegget er sikret.

Sterk vekst på kraftfôr

Fiskå Mølle har en økning i kraftfôr-salget på hele 17 prosent i Trøndelag hittil i 2021. Selskapet tar stadig markedsandeler i fylket, og salgssjef Per-Arne Nesjan satser på fagkompetanse og utvikling for å nå mål om videre vekst.

– Organisasjonen er i rivende utvikling og vi har fått flere dyktige rådgivere med på laget. Vi skal fortsette med å utvikle oss på produksjon, logistikk og salg for å være bondens foretrukne samarbeidspartner i Trøndelag, og er svært glade for å få tillit fra stadig flere produsenter i fylket, sier Nesjan.

Har du spørsmål?

KONTAKT

Per-Arne Nesjan
salgssjef

tlf: 977 31 686
e-post: per-arne.nesjan@fiska.no

Du finner din lokale rådgiver på fiska.no

Dalebakken Mølle i Ørland.

Levande gjær i TopLac®

Stor interesse og lovande tilbakemeldingar

Sidan Fiskå Mølle tilbydde varianten TopLac Nøytral m/levande gjær i april har vi merka stor interesse for produktet. Mange titals mjølkebønder langs heile norskekysten brukar no kraftfôret. Vi har intervjuet 33 av brukarane i Rogaland, Agder og Sogn og Fjordane.

Kjell-Rune Vik, produksjef drøvtyggarfôr

Internasjonalt er det gjort meir enn 100 fôringsforsøk med levande gjær til storfe generelt, så den generelle kunnskapen om effekten er eigentleg veldig god. Det er også gjort mange titals fôringsforsøk til mjølkeku. Levande gjær brukast av fôrprodusentar i svært mange land. Den typiske responsen er betre nedbryting av fibrane i grovfôret, betre vommiljø og fôrutnytting, ofte meir mjølk (spreiing frå 0 og opp til 5 liter per dag), og oftast uendra kjemisk innhald i mjølka. Fleire forsøk viser også at kua taklar betre høgt nivå stivelse i rasjonen, og at den toler betre brå overgangar i fôringa.

Men det er stor skilnad på fullfôr (TMR) med maisbasert surfôr blanda med til dømes biprodukt frå bioetanolproduksjonen i EU eller USA – kontra norsk grassurfôr med klassisk

separat fôring med kornbasert pelletert kraftfôr. Eigne erfaringar her til lands er viktigast.

LEVANDE GJÆR SOM TOLER PELLETERING

Det er fleire tilbydarar av levande gjær til storfe i markedet. Vår leverandør er ein av verdas største produsentar av gjær generelt, og har tilbydd vomsesifikk gjær til drøvtyggarar i fleire tiår. Dei har også lenge lege fremst i utvikling av gjærprodukt som toler pelletering til minimum 81 grader, som er det norske «salmonella-kravet» med omsyn til varmebehandling. I februar i år tilbydde produsenten ein ny variant av same gjær-typen men der beskyttelsen (coatinga) er teken endå eit hakk vidare slik at gjæren faktisk overlever endå hardare varmebehandling som t.d. ekspandering av kraftfôr etterfølgd av pelletering.

Fiskå Mølle har testa dette sjølv, og sett at påstanden stemmer.

Vi ville no sikre at våre kundar får moglegheita til å ta i bruk denne veldokumenterte fôrtilsetninga i kraftfôret for å sjå om det gir ei lett synleg auke i lønsemda i eige driftsopplegg på sitt bruk.

LANSERING LIKE FØR BEITESLEPP

Gjærprodusenten er tydeleg på at det tek minimum ein månad frå ein begynner å føre med levande gjær til ein har ein veletablert gjærstamme i vomma. I juni hadde mange brukt TopLac med levande gjær i minst ein månad, og vi gjennomførte då ei spørjeundersøking for å høyre korleis det gjekk no samanlikna med april/mai. Svaret vart sjølvsaugt prega av mange hadde slept kyrne på beite like etter at kraftfôret var kome

til gards... Det var jo litt uheldig for det vitskaplege som Fiskå Mølle var ute etter, men ein veldig interessant og forholdsvis hyppig tilbakemelding var likevel at «Det verkar som om kyrne toler betre overgang til beite når det er levande gjær i kraftfôret». Altså at mjølkeytinga ikkje blei like negativt påverka som tidlegare år av den brå overgangen som beiteslepp representerer.

OVER HALVPARTEN OPPLEVDE AUKA MJØLKEPRODUKSJON

Juni månad er veldig travel tid for våre gode kundar, så spørjeundersøkinga blei ikkje spesielt grundig gjennomført. Det var naturleg nok ikkje rom for å gå djupt til verks i tida omkring førsteslåtten... Men 17 av 33 mjølkebønder i undersøkinga hadde relativt stabil fôring med grovfôr i månaden etter første levering. Desse

er ekstra interessante for Fiskå Mølle då stabilt grovfôr gjer det lettare å tolke eventuelle skilnader. Men ein må presisere at vi ikkje har gått inn og sett på dei spesifikke mjølkeleveransane denne tida, ei heller kor mange kyr som har blitt avsina eller som har kalva i tidsrommet. Så dette handlar eigentleg om opplevinga og «magefølelsen» til bonden sjølv, og kva han meiner å ha observert i tida etter han/ho tok i bruk levande gjær.

9 av dei 17 fortel om observasjonar som tyder på auka mjølkeproduksjon. Til dømes er det mange som opplevde at kyr i midt- og seinlaktasjonen heldt betre mjølkekurva enn normalt. Andre fortalde at mengda mjølk i tanken faktisk har auka såpass at ein tydeleg såg skilnaden på mjølkelappen eller i mjølkeroboten.

6 av dei 17 hadde ikkje merka seg nokon skilnad i mjølkeytinga. Medan 2 meinte ytinga hadde gått noko ned ein månad etterpå.

EIT STORT FLEIRTAL VIL FORTSETTE MED LEVANDE GJÆR

Når det gjeld fett- og protein-% i mjølka, opplevde nokre bønder auke i kjemisk innhald. Men dei fleste opplevde stabilt nivå. Når det gjeld appetitt på kraftfôret så opplevde nesten alle stabile og uendra forhold. Nokre kommenterte at gjødselkonsistensen hadde blitt betre. Likevel meinte dei fleste at denne var stabil og uendra. Heile 14 av 17 synes at meirprisen på TopLac Nøytral m/levande gjær er liten i forhold til opplevd respons, og dei ønskte å fortsetje med levande gjær. Fleire vil også ha levande gjær i TopLac Låg og TopLac Høg.

FISKÅ MØLLE GJER EIGNE UNDERSØKINGAR

Når inneføringssesongen er komen i gang att vil rådgjevarane på drøvtyggarfôr i Fiskå Mølle gjere eigne undersøkingar i robotbesetningar der dei kan skifte tilbake til vanleg TopLac (utan levande gjær) fram og tilbake, og gå i djupna for å sjå kva som eigentleg skjer med kua og responsen. Og på denne måten bli betre kjent både med effekten omkring førskifter, og kor god responsen eigentleg er når surfôret er stabilt, og når det er ustabilt. I mellomtida vil Fiskå Mølle framover fortsette å tilby levande gjær i ein variant av TopLac Nøytral.

LEVANDE GJÆR BØR INNFØRAST I TØRRPERIODEN

Gjær-produsenten fortel at deira forskning har vist at skal ein få full respons av levande gjær, så er det viktig at gjæren er vel etablert i vomma allereie når kua kalvar. Ein tapar nemleg tid og respons om ein introduserer levande gjær først ute i laktasjonen. Om ein først introduserer det i kraftfôret når kua kalvar, så får ikkje kua tilrådd mengde levande gjær før doseringa er 10 kg per dag. Det er gjerne 2½ til 3 veker etter kalving. Deretter går det endå ein månad før ein er på plass med ein velfungerande stamme i vomma som bryt ned grovfôret meir effektivt. Dette kan vi rette på.

Premium tilskotsfôr
tilsettast levande gjær

I løpet av hausten vil flg. tilskotsfôr bli oppgraderte og få tilsett levande gjær:

	Bruksområde
Premium Grovfôr	Breispektra allround mineral/vitamin-blanding til mjølkeku, mjølkegeit og ungdyr. Spesielt rik på magnesium, E-vitamin og mikromineral.
Premium Gjeldku	Unikt mineral- og vitamintilskudd til sinkyr. Reduserer risikoen for mjølkefeber og kalvingsvanskar, og betrer råmjølkskvaliteten.
Premium KornKross	Breispektra mineral- og vitaminblanding til mjølkekyr og slakteoksar som får Maxammonbygg, korngrøpp eller brød i rasjonen.

TOPLAC®

- TROLIG NORGES BESTE KRAFTFØR

TopLac® – på topp i 20 år!

Da vi lanserte Fiskå TopLac for 20 år siden satte kraftfôret en helt ny standard til høytytende melkeku.

Resepten inneholdt nye råvarer, og responsen i markedet var uten sidestykke. TopLac ble raskt favoritt i de nye robotfjøsene så vel som i stadig flere båsfjøs. Høyere grovfôropptak var – og er – en egenskap som alltid er interessant for våre kunder.

Vi har videreutviklet fôret kontinuerlig siden, og i dag er TopLac vårt mestselgende kraftfôr til melkeku og geit. Stadig flere bønder lar seg imponere over effekten på melkeytelse, kjemisk innhold og vomhelse.

Du får TopLac i fem varianter. Prøv du også.

- **TopLac® Nøytral** tilpasset middels grovfôr
- **TopLac® Låg** tilpasset proteinrikt grovfôr og ungt beite
- **TopLac® Høg** tilpasset proteinfattig grovfôr og - rasjoner
- **TopLac® Fiber** tilpasset grovfôr- og fibermangel
- **TopLac® Nøytral m/levende gjær** for økt fôrutnyttelse og mer melk

FISKÅ MØLLE
ROGALAND
Tlf. 51 74 33 00

FISKÅ MØLLE
ETNE
Tlf. 53 77 13 77

FISKÅ MØLLE
TRØNDELAG
Tlf. 73 85 90 60

FISKÅ MØLLE
FLISA
Tlf. 62 95 54 44

ØSTMØLLENE
Tlf. 69 81 49 40

RÅDE MØLLE
Tlf. 69 28 05 30

Fiskå Mølle
www.fiska.no

GROVFÔR-KONGEN

PÅ LISTA

Melkebonde og slaktegrisprodusent
Audun Stålesen har full kontroll på grovfôret.

Rådgiver Astrid Tunheim i Fiskå Mølle tar ut
grovfôrprøver av andreslått til Audun Stålesen.

- Avlingsregistrering får for lite oppmerksomhet på norske gårdsbruk, mener Audun Stålesen. Melkebonden er godt over snittet interessert i å utnytte gårdens ressurser.

- Tredjeslått holder på å tørke ut. Det har jeg aldri opplevd før, sier Audun Stålesen.

På gården Nordhassel i Vanse er en uvanlig tørr og varm sommer snart tilbakelagt. Året har slått både kulde- og varmerekorder på Lista, og følgelig satt sitt preg på avlingene til melkebonden i sør. Han tar en runde i raigrasavlingene som grenser til flystripa i Vanse, og har ennå håp for sesongens tredje og siste slått.

- Jeg gikk på en liten smell med den uvanlig kalde våren, og har fått litt mindre raigras-avlinger enn

Audun Stålesen

jeg forventet. Men det ser fint ut her, sier Stålesen, som har sådd ettårig raigras direkte i gammel eng.

- Jeg holder raigras og timotei atskilt. Det er ingen tvil om at raigras er soleklar vinner på avlingsmengde, sier bonden.

SATSET OG INVESTERT

Med kroppen full av pågangsmot tok han over driften på Nordhassel Gård som 21-åring. Det resulterte i nytt slaktegrishus i 2013 og et nytt robotfjøs på 1300 kvadratmeter i 2019. Han fyller

melkekvota på 350 tonn i tillegg til å produsere slaktegris i fullkonsesjon. Nå har Audun også beitende «feriegjester» fra naboen som er i gang med å bygge nytt fjøs. Sørlandsbygda Lista er kjent for sitt unike landbruksmiljø, med fremtidsretta bønder som hjelper og støtter hverandre.

- Vi er åpne og ærlige her på Lista. Da lærer vi også mer av hverandre. Ingen er tjent med å sitte på sin egen tue, sier Stålesen.

FULL KONTROLL MED FÔRPRØVER

- Avlingsregistrering får for lite fokus. Det bør løftes opp og frem. Alle norske gårder har potensiale for større avlinger, mener bonden og utdypet:

- Det er en kjensgjerning at mange bønder ikke kjenner avlingsnivået- og kvaliteten på egne gårder. Avling er den enkeltfaktoren som betyr mest for å produsere grovfôr til lav pris, og det er mye å hente på sparte kraftfôrutgifter når avlingen er høy og du er godt kjent med både kvaliteten og størrelsen på avlingen.

Han har 170 mål selv og leier rundt 220 mål. Audun er populært kalt «kongen av grovfôr», og tar surfôrprøver av hver slått på hvert jorde. I fjor tok han ut og analyserte totalt 15 fôrprøver. Han har god kontroll på avlingsforskjellene mellom skiftene på gården, og korrigerer

gjødselplanen deretter. Slik får han mest ut av potensialet til enga.

- Jeg ville ha bort synsingen. Det er gøy med skikkelig dokumentasjon av det du driver med, slår han fast.

- Hvis du kommer i en situasjon der du må søke om avlingsskadeerstatning stiller du sterkere når du kan dokumentere avlingene dine. Jeg synes det er gøy å analysere og anbefaler alle å starte med skikkelige registreringer.

LANGSIKTIG INVESTERING

Stålesen driver rundballebasert fôring og veier baller fra hver slått. Da får han nøyaktige tall å forholde seg til i grovfôrplanleggingen. Han gir kraftfôr i robot og kraftfôrstasjon, og fører med TopLac Nøytral, et konsentrert kraftfôr som maksimerer surfôropptaket og melkeytelsen.

- Alt henger sammen, du må investere før du tjener penger. Det er viktig å legge en langsiktig plan på drenering, kalking, gjødsling og fôrprøver. Jeg kan bruke mine normtall og styre grovfôrproduksjonen etter dem, sier han.

- God agronomi er viktig for å lykkes. Du må se hva jorda trenger og sørge for god drenering, sier bonden.

BALANSERT GJØDSLING

Han setter opp gjødselplan selv, basert på jordprøver og prøver av husdyrgjødsel fra egen kumme.

Stålesen blander gjødsl fra gris og storfe i en stor utekumme. Gjødselprøvene har vist lavt innhold av kalium i denne gjødsla, så han kombinerer husdyrgjødsel med 30-40kg OPTI-NK 22-0-12 på våren. Til gjødslinga før 2. og 3. slått bruker han OPTI-NK eller OPTI-NS 27-0-0.

- Det er veldig lærerikt å lage gjødselplanen selv, og jeg justerer ofte på planen i løpet av sesongen. Jeg planlegger for gjødsling til 1100-1200 kg tørrstoff som høyeste avlingsnivå, men ser at det varierer mellom sesonger og skifter. Jordprøver og gjødselprøver er ferskvare og danner grunnlaget for en god gjødselplan med balansert gjødsling. Det er viktig å tilføre jorda de næringsstoffene som blir tatt ut for å opprettholde høye avlinger over tid, sier han.

Beitesesongen går mot slutten, snart er 40 kyr klare for å komme i hus på Nordhassel.

- Det er fortsatt litt tidlig. Jeg har ennå ikke lagt strategi for innføring. Jeg er spent på hva grovfôr-analysene viser, og hva fôrplanleggerne i Fiskå Mølle anbefaler. Det kommer forhåpentligvis ikke til å bli store forandringer, smiler den erfarne bonden.

Praktisk omlegging til SPF

Satsinga på SPF held fram. Mange er i gang med omlegging og det er ein spanande prosess. Når SPF går godt, så er det utruleg kjekt å drive med gris.

 Tone Runhild Skadsem, veterinær og rådgjevar i Fiskå Mølle

ÅRSAKAR TIL OMLEGGING

Dei fleste overgangar frå helsegris til SPF skjer i dag som ein konsekvens av ein krevjande helse-situasjon i besetninga over tid. Når verken management eller vaksiner løyser utfordringar er ofte total sanering einaste løysing. Likevel er det nokon som legger om frivillig, utan at dei har særskilte utfordringar, men berre for å oppnå ein endå friskare gris med betre tilvekst og lågare förforbruk.

Nybygg er ikkje kvardagsleg lengre, men SPF er sjølsagt det naturlege å starte med når ein byggjer heilt nytt. Ved stor rehabilitering som fører til endring i drift, kan det vere aktuelt å vurdere SPF.

Nokre besetningar har i lang tid kjøpt inn SPF-purker i vanleg helsegrisproduksjon og har god erfaring med det. Generelt bør ein vere varsam med dette, men med gode omsyn kan det fungere utmerka.

SANERING

Når du skal gå i gang med saneringa må du ha ein arbeidsplan. Når skal siste grisen slaktast, og når skal første puljen grise? Korleis skal rekruttering og innkjøp av dyr gå føre seg? Omfanget av sanering vil variere etter kva du sanerer for. Difor er det fornuftig å ta ut prøver for å påvise ulike smittestoff før du setter i gang med å utarbeide saneringsplanen. Er det svinedysenteri eller MRSA som ligg til grunn, må du ta omsyn til det.

MRSA-bakteriar fester seg veldig lett til overflater og kan vere vanskeleg å fjerne. Pustande himling må truleg fjernast. Svinedysenteribakterien lever lenge i gjødsel og uteområde ved låge temperaturar, men lever kort tid i varmt, tørt miljø der sola slepp til.

GRUNDIG VASK:

Helsetenesta for svin har ein veldig fin vaske-brosjyre som bør nyttast når du sanerer. Grundig grovvask først. Deretter skumlegging med såpe, og avspyling med lågt trykk. Ver obs på rett blandehøve på såpa slik at skummet ikkje blir for blautt. Bruk høveleg verneutstyr som inkluderer dampsperremaske og tette briller.

DESINFISERING:

Etter uttørk må du desinfisere. Her er det mange preparat å velje mellom. Det er litt ulik effekt

i desinfeksjonsmidla, men ta høgde for å få spolormegga redusert så mykje som råd. Difor bør ein bruke Neopredisan på golv og rundt ein meter opp på veggen. For å kunne desinfisere tak og vanskeleg tilgjengelege stader som ventilasjonsanlegg, er tåkelegging med Virocide effektivt. Leska kalk kan vere aktuelt å smøre på i enkelte avdelingar, som fødeavdeling og smågrisavdeling, men det er ikkje noko krav.

Gjødselrenner lèt seg nokre gonger ikkje få heilt reine dersom det er støypt betonginnreiing oppå spalter. Ei lang dyse med vinkel kan hjelpe med å kome godt til. Er det vanskeleg, kan du fylle

renner med vatn nokre gonger for å løyse opp gjødsel, og deretter helle kalk nedi når renner er så reine som praktisk mogleg.

Lausøyre som ikkje let seg reingjere må erstattast med nytt. Vask kjeledresser og støvlar på minimum 60 grader, eller erstatt med nytt. Kontor og andre rom i driftsbygning må også vaskast.

Slaktegrisbesetningar som har lagt om til SPF har med god erfaring berre gjennomført ein ordinær vask etter innsettet og desinfisert etterpå. Men det er å anbefale å gjere denne prosessen så grundig som råd når du fyrst satsar på SPF.

SPF

SPF står for Spesifikk Patogen Fri gris og vil i praksis seie at grisen er fri for bakterien APP (Actinobacillus pleuropneumoniae). Helsegris (har APP def) og SPF er begge frie for Mykoplasma, skabb og svinedysenteri.

UTEOMRÅDE

Kring bygget bør det vere tørt og fritt for vegetasjon. Der det er transport av folk, dyr, kadaver og fôr, bør ein bytte grus, dersom du har det, og strø på kalk. Dersom ein har vaskbare flater må ein vaske desse og desinfisere etterpå.

NY GRIS I HUS

Når den nye SPF-grisen kjem har den ein annan bakterieflora enn den du er vant til. Det betyr at du vil møte andre utfordringar, men generelt sett langt mindre sjukdom enn du er vant til. Der du før erfarte antibiotikaresistens for ulike bakteriar, til dømes leddbetennelsesbakteriar, vil det ikkje nødvendigvis vere tilfellet nå. Difor skal du alltid revurdere behandlingsstrategiar saman med besetningens veterinær, etter oppstart med SPF. Praktiske erfaringar syner at grundig sanering og omlegging til SPF gir ein ny kvardag. Innkjøring av nye rutinar med tanke på smittebeskyttelse og kanskje dyreflyt, fører til langt mindre sjukdom enn tidlegare. Når du har redusert smittepresset viser det absolutt igjen i betre tilvekst og redusert förforbruk.

Likevel har me sett at enkelte bakteriar får ei anna rolle. Større problem med akutt regional tarmblødning grunna Lawsonia i enkelte slaktegrisbesetningar. Samt lungebetennelse grunna transportsjuka har vore tilfelle nokre stader. Heldigvis finnes det veldig gode vaksiner, så vaksinasjon ved oppstart er aktuelt. ||

I ordinære helsegrisbesetningar kan det også vere aktuelt å «sanere» mellom puljer. Det gjer underverker med skikkeleg vask med såpe og desinfeksjon. Vask av purker gjer faktisk også stor effekt, og det tek mindre tid enn du trur.

Anders Sie (t.v.) rådførte seg med Armando Oropeza, veterinær og produksjef svin i Fiskå Mølle, før han gikk over til SPF.

Vellykket omlegging i Årdal

Slaktegrisprodusentene Stein Magne Valheim og Anders Sie var svært skeptiske til SPF-omlegging. Et halvt år etter sanering er begge positivt overrasket.

 Maren Nordbø

I landbruksbygda Årdal i Ryfylke er det ikke mange kilometer som skiller smågrisprodusent Johannes Soppeland og slaktegrisprodusentene Stein Magne Valheim og Anders Sie. Da Soppeland la om til SPF i vinter, fulgte de to slaktegrisprodusentene etter.

– Alternativet var å bytte smågrisleverandør. Trenden i markedet går mot SPF, og det var en grei anledning til å legge om. Det kom litt brått på, men vi kastet oss rundt, forteller Stein Magne Valheim.

ENKEL SANERING

På melkebruket Valheim gard har han og kona Birgit drevet slaktegrisproduksjon med helsegris i ti år. Norsvin har mål om at alle norske slaktegrisbesetninger skal være SPF innen 2030. SPF-grisen er blant annet fri for APP, som gir smittsom lunge- og brysthinnebetennelse.

– Tidligere hadde jeg noen anmerkninger som kan knyttes til APP, det slipper vi nå. Vi så for oss en stor omveltning, men det har gått bedre enn fryktet, sier Valheim.

Bonden har rundt 270 gris per innsett, og vasker ned mellom hverrunde. Ved overgangen foretok han en grundig nedvask og desinfeksjon.

– Huset står alltid tomt 1–2 uker mellom hvert innsett, så jeg tar på sett og vis en lett sanering flere ganger i året. Da ble det heller ikke så komplisert å legge om til SPF, forteller han.

Valheim vasket ned hele huset med såpe og vann, tørket og desinfiserte med sprøyte. Deretter sto huset tomt i 14 dager.

– Det var ganske enkelt. Rutinene er stort sett de samme som før, men jeg er nøye med smittesluse. Slaktebilen er også rein når den kommer hit. Er man nøye og har rutiner, vil det gå bra, mener han.

Armando Oropeza, veterinær og produksjef svin i Fiskå Mølle, understreker at rutinene for sanering er forskjellig ved akutt og kronisk APP.

– Ved akutt APP er smittepresset høyere og du må foreta en svært grundig sanering. 14 dager tomtid er et minimum, vi vil anbefale fra 14 dager til en måned, sier han.

Stein Magne Valheim har så langt hatt to innsett med SPF, og kan ennå ikke vise til konkrete resultater.

Stein Magne Valheim har lagt om til SPF.

– Vi betaler mer per gris, men skal forhåpentligvis ta det igjen på lavere forbruk og bedre slaktevekter. I tillegg er det mindre antibiotika- bruk. Dette er veien å gå, sier han.

SKEPTISK TIL OMLEGGING

– I utgangspunktet var jeg veldig skeptisk. Jeg har hørt at det er mye styr å legge om, sier sambygding og slaktegrisprodusent Anders Sie. Han rådførte seg med Armando Oropeza og Tone Runhild Skadsem i Fiskå Mølle før han valgte å legge om driften.

– De tok det litt ned, og jeg så at det var praktisk mulig å legge om. Overgangen har faktisk gått over all forventning, sier han.

Bonden driver rullerende produksjon og teller 550 slaktegris ved fullt hus. Grisehuset, opprinnelig fra 80-tallet, ble bygget på med en ny avdeling i 2005. Ved SPF-omleggingen sto huset tomt i totalt én uke.

– Jeg sanerte en avdeling om gangen. Det gikk veldig greit, forteller Sie.

Han vasket med såpe og vann, tørket, desinfiserte og kalket med Hydratkalk. Sistnevnte binder vann og hever pH, og hindrer bakterievekst i fjøset.

Sie byttet også fôr samtidig med omleggingen, og fører nå med Opti Norm Energi Våt, et energirikt kraftfôr med lavere Fen-pris.

– Jeg har gjort flere store endringer og det er litt tidlig å si noe om resultatene. Jeg merker at Duroc-grisen er mer aktiv, så jeg må være litt mer på. Resten vil vise seg, men jeg tror det skal gå bra, sier han. ||

Har du spørsmål om slaktegrisproduksjon?

KONTAKT

Armando Oropeza,
Veterinær og produksjef svin

e-post: armando@fiska.no
tlf: 940 32 920

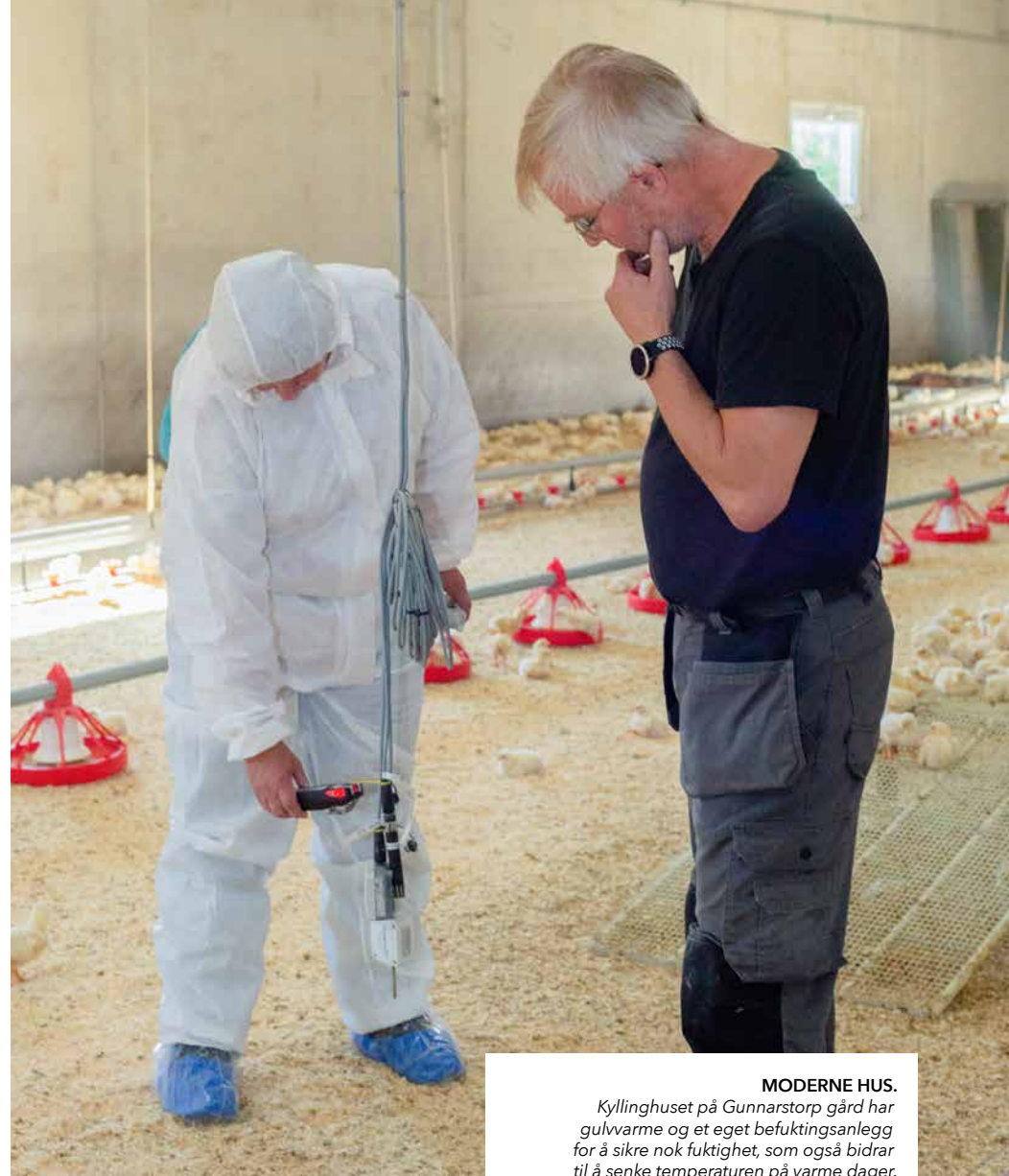

– Jeg brenner for fjørfeproduksjon

Veterinær i Fiskå Mølle, fjørfeprodusent og nestleder i Østfold Bondelag, Trude Hegle, trives best med mange jern i ilden.
– Mine egne erfaringer fra gården hjelper meg i jobben som veterinær.

 Tanja Hauge Reine

GULE NØSTER.
I kyllinghuset på Gunnarstorp gård bor det om lag 17 000 kyllinger. Nå er de seks dager gamle og veier i gjennomsnitt 184 gram. Når de slaktes, veier de cirka to kilo.

MODERNE HUS.
Kyllinghuset på Gunnarstorp gård har gulvvarme og et eget befruktingsanlegg for å sikre nok fuktighet, som også bidrar til å senke temperaturen på varme dager.

– Det er alltid hyggelig å reise på produsent-besøk, sier veterinær Trude Hegle idet hun parkerer bilen foran fjørfehuset på Gunnarstorp gård. Gården ligger vakkert til i Skjeberg i Sarpsborg kommune i Østfold, omringet av kornåkre på alle kanter.

– Sturla Graabræk er en veldig god produsent som har jevnt gode resultater og et kyllinghus som fungerer godt. Han er engasjert og prøver alltid å finne løsninger, så vi har mye å prate om, forteller Trude. Hun ble nylig ansatt som veterinær for fjørfe i Fiskå Mølle, men med mange års erfaring som både fjørfeveterinær og kyllingprodusent er hun langt ifra fersk i rollen.

ALLSIDIG ERFARING

– Jeg skulle jo absolutt ikke bli veterinær, jeg, men så ble jeg det til slutt allikevel, sier Trude. Hun valgte først handel- og kontorutdanning, men etter flere år som turnésekretær for Riksteateret, innså hun at hun hadde havnet på feil hylle.

– Jeg har aldri angret på at jeg begynte så seint. Jeg rakk å gjøre meg noen erfaringer og valgte til slutt selv hvilken retning jeg ønsket å gå. Det var først da jeg var klar, sier hun.

Etter studiene ble Trude ansatt i Statens dyrehelsetilsyn, senere Mattilsynet, der hun etter hvert fikk ansvar for kontroll av fjørfe. Ti år senere valgte hun å bli selvstendig veterinær for fjørfe.

– Jeg har vært innom de fleste områdene innen fjørfe og har fått en svært bred og allsidig erfaring, også som tilsynsveterinær på slakteriet på Hærland, forteller Trude, som etter fem år som selvstendig veterinær begynte å savne et større nettverk.

– Jeg følte meg litt ensom i jobben, rett og slett. Jeg diskuterte situasjonen med Harald Hetland i Fiskå Mølle, og det endte opp med en ansettelse hos Fiskå. Jeg har fortsatt de samme produsentene på listen som jeg hadde da jeg jobbet for meg selv, men samtidig har jeg nå mye større mulighet til å gå i dybden hos produsentene. I Fiskå har vi ukentlig tverrfaglige møter innenfor fjørfeproduksjonen. Her utveksler vi erfaringer og

tar opp problemstillinger på tvers av regioner og varemottakere. Det er svært nyttig.

STRENG KONTROLL

Med 110 fjørfeprodusenter på kundelisten er Trude Hegle ofte på rundtur. Hun er helseovervåkingsveterinær for fjørfeprodusenter i Østfold og Akershus, og besøker alle fjørfeprodusentene hun har avtale med to ganger i året.

– Fjørfeprodusentene har et lovpålagt krav om å ha en helseovervåkningsavtale med en veterinær. Jeg sjekker forholdene i huset, ser på slakteresultater, dyrevelferdsparametere og diskuterer dyreholdet. Det blir en slags kontrollfunksjon samtidig som jeg fungerer som en veileder og rådgiver, sier hun.

Til tider minner jobben kanskje mer om detektivarbeid. Hvis noen sliter med et problem, leter hun etter årsaken og prøver å nøste seg frem til en løsning sammen med produsenten.

– Ofte er det flere som sliter med det samme problemet og da gjelder det å dra nytte av hverandres erfaringer, sier Trude. Hun mener kontrollen i fjørfebransjen er svært god og at fokuset på dyrevelferd er høyt.

– Vi ligger nok et hakk foran mange andre land, men vi skal ikke lene oss tilbake av den grunn. Vi har gjort mye på disse områdene de siste årene, selv om det alltid finnes et forbedringspotensial, sier hun, og trekker blant annet frem

problematikken rundt transportskader. Disse utfordringene har bransjen jobbet konstruktivt med over lengre tid, og det har gitt positive resultater.

– I fjørfebransjen slår det ekstremt fort ut på bunnlinja, hvis du ikke gjør jobben din. Kanskje mye mer enn i andre bransjer. Vi er tett overvåket og kylling slaktes såpass ofte at det fort kommer for en dag hvis noe er galt. Hver kylling blir sjekket grundig på slakteriet, mangler det dyr, eller de er syke eller møkkete, ringer varsel-lampene raskt. Jeg vil nesten påstå at vi er den mest kontrollerte bransjen innen dyreproduksjon. Men vi kan alltid bli bedre, så vi må bare stå på, sier hun.

VEILEDER.

– Jeg har ingen vedtaksmyndighet, men er det avvik anbefaler jeg produsenten å fikse opp. Hvis ikke vil jo Mattilsynet oppdage det på sin årlige kontroll, og de har vedtaksmyndighet, sier Trude Hegle.

FRISKE KYLLINGER

På Gunnarstorp gård i Skjeberg er alt som det skal være i dag. Trude har tatt en runde og sett over kyllingene i kyllinghuset og målt CO₂- og NH₃-nivået, temperatur og fuktighet. Hun har også hatt en lang prat med kyllingbonde Sturla Graabræk om kyllingenes tilvekst, resultater fra de forrige innsettene og hvordan det står til med driften generelt.

– Trudes erfaring som fjørfeprodusent er helt klart en styrke i jobben hennes som veterinær. Det hadde vært noe annet med en nyutdannet veterinær som aldri hadde vært i et kyllinghus før, sier Graabræk. Han gikk over fra melkekyr til fjørfeproduksjon i 2015.

– Jeg har kjent Trude siden jeg begynte med kylling, både som produsent og som veterinær,

forteller han, og viser frem hvordan forholdene inne i huset overvåkes hele døgnet. Fuktighet, temperatur, vann og fôring registreres hver dag og tallene sendes fortløpende til Nortura.

– Det finnes ikke mange produksjoner der vare-mottakeren fra dag til dag kan se hvordan det står til med dyrene, så jeg vil si at kontrollen er svært god, sier Graabræk.

EGEN GÅRD

Når Trude Hegle ikke er på jobb som veterinær, er hun allikevel ofte omgitt av kylling. På gården Mellomdalen i Rakkestad, som hun driver sammen med samboeren, har de både melkekyr og kyllingproduksjon.

– Kylling er en stor del av hverdagen min. Det er jeg som stort sett har ansvar for fjørfe hjemme,

så dagene er fulle. Men vi har to ansatte, for jeg ønsker ikke å være bonde på heltid. Jeg trives veldig godt som veterinær, sier Trude, som også sitter i styret i Østfold Bondelag og i Norsk Fjørfevalg.

– Jeg er en slags talsperson for fjørfenæringen. Jeg tror det er en styrke at jeg både er produsent og veterinær. Det gir meg en bedre forutsetning for å møte de andre produsentenes utfordringer når jeg er på jobb. Jeg har jo både følt det på kroppen og prøvd det selv, sier hun. ||

TRUDE HEGLE

- Startet som veterinær i Fiskå Mølle i august 2021
- Ansvarsområde: 110 fjørfeprodusenter i Østfold og Akershus.
- Utdannet ved Norges Veterinærhøgskole.
- Nestleder i Østfold Bondelag og styremedlem i Norsk Fjørfevalg.
- Egen kyllingproduksjon på Mellomdalen gård i Rakkestad.

e-post: trude.heggle@fiska.no
tlf: 992 83 719

Frisk kylling og sunn økonomi

Fiskå Mølle arbeider kontinuerlig med å utvikle kyllingfôr. Gjennom kritisk valg av råvarer, fôringsforsøk og analyse av slaktedata har vi kommet frem til konsepter som gir bra tilvekst, frisk kylling og god økonomi.

TOPPKYLLING består av fem forslag til Ross 308.

FISKÅ SOLVINGE består av fire forslag til Hubbard JA787.

Alt kyllingen trenger - til riktig tid.
Les mer om konseptene på www.fiska.no

**FISKÅ MØLLE
ROGALAND**
Tlf. 51 74 33 00

**FISKÅ MØLLE
TRØNDELAG**
Tlf. 73 85 90 60

**FISKÅ MØLLE
FLISA**
Tlf. 62 95 54 44

ØSTMØLLENE
Tlf. 69 81 49 40

RÅDE MØLLE
Tlf. 69 28 05 30

Fiskå Mølle
www.fiska.no

Reinert Kjølleberg er trettedende generasjon på gården i Farsund kommune.

Ingen skjøtter kultur- landskapet som Reinert

I det unike og hardt værutsatte jordbrukslandskapet på Vest-Lista har mennesker spilt på lag med naturen i over seks tusen år. Mellom hav og himmel, langs rullesteinsstrand og åpent naturbeite, holder Reinert Kjølleberg kulturlandskapet i hevd. I flere tiår har han lødd doble steingarder med egne never.

  Maren Nordbø

– Det har nok ligget i meg fra barndommen. Jeg var alltid med faren min og reparerte steingarder her. Nå har jeg slått sammen teiger og fått en helhetlig plan for området, forteller Kjølleberg, som tar oss med på vandring langs sin 800 meter lange kystlinje i det verna kulturlandskapet.

BOLLESTAD PÅ TUNET

Nesten 43 år har gått siden Lista-bonden tok over drifta etter faren på Kjølleberg. Han teller 13 slektsledd i rett rekkefølge på gården, som er en del av Listastrendene landskapsvernområde. Bonden ble nylig hedret med den nasjonale Kulturlandskapsprisen 2021 for sitt nøysomme arbeid med å skjøtte kulturlandskapet ytterst på Vest-Lista. Landbruks- og matminister Olaug Bollestad (KrF) inntok tunet for å overrekke utmerkelsen i august.

– Det var veldig stort å få den prisen, sier Kjølleberg selv.

Gårdens historie strekker seg helt tilbake til 1500-tallet, men ble delt i fem eiendommer i generasjonene som fulgte. Nå har Reinert lyktes med å samle jorda til ett gårdsbruk. Han har også to andre historiske bygninger på gården. Potetkjelleren fra 1600-tallet bruker han og kona Marit til å oppbevare grønnsaker som dyrkes til eget bruk.

– Jeg er svært interessert i historie og tradisjoner, sier bonden, som også hedres for å legge til rette for allmenn ferdsel på kyststien over eiendommen. Turen starter like nedenfor gården og strekker seg til Lista fyr.

– Så lenge folk holder seg til stien og lar dyra være i fred, er det helt fint for meg, sier han.

MODERNE LØSDRIFT

Han overtok drifta med syv kyr i 1979. Nå produserer Reinert Kjølleberg 330 tonn melk i kvote. Besetningen består av rundt 43 NRF-årskyr og et par Lyngdalsfe. Han har opp mot 70 kalvinger i året, og totalt 150 storfe i hus. I 2005 gikk han over til løsdrift, og kombinerer moderne gårdsdrift med betydelig innsats for kulturlandskapet. Til gjengjeld har han et beiteområde med unik næringssammensetning.

– Sjøprøyten slår helt inn til steingarden her, og legger igjen naturlig gjødsling i form av tang og tare. Det gir utrolig god næring. Du ser at det er mye kløver her, sier han.

– Jeg gjødsler ikke her, det sørger naturen for selv. Jeg trenger heller ikke å pusse beitet, de spiser rent her.

>>

Jeg styrer mitt eget løp basert på over 40 års erfaring. Jeg kunne fortsatt i 40 år til. Det er fantastisk å være sin egen herre og jobbe på lag med naturen.

Reinert Kjølleberg.

VAKKERT: NRF-flokken beiter rolig i kulturlandskapet. Gården Kjølleberg i bakgrunnen.

FASCINERENDE NATUR

Sola glitrer i havgapet en sensommerdag i august. Sjøen ligger blikkstilte foran beitet. Men få kjenner naturkreftene som Reinert Kjølleberg. Han har opplevd mang en storm her ytterst mot havet, som generalstormen 22. september 1969 som rev steingarder i fillebiter. Når bølgene slår nådeløst mot land, ligger steinene strødd over beitet.

Mang en gang har han reparert de historiske steingjerdene langs kyststien med egne hender – og god hjelp fra en kar med en liten gravemaskin. Han bygger doble steingarder, snorbeine og solide, som også gir flokken ly mot vindkastene. Det har blitt mangfoldige meter med steinarbeid gjennom flere tiår.

– Som du ser er vi velsignet med mye stein, sier Kjølleberg og ler.

Det mangler ikke på byggestein. De unike rullesteinsstrendene på Lista velsigner også bonden med god, sandholdig jord.

– Vannet har ikke steget her, tvert imot vokser jorda på grunn av sanden som skylles inn. Jeg er overbevist om at den gir godt surfôr, sier Kjølleberg.

Flokken beiter rolig i augustsola. Men når høststormen melder sin ankomst på Lista, vil de helst

i ly. Når inneføringssesongen starter, blir det servert TopLac Høg med mye råprotein, som passer hans produksjon godt.

– Jeg styrer mitt eget løp basert på over 40 års erfaring. Jeg kunne fortsatt i 40 år til. Det er fantastisk å være sin egen herre og jobbe på lag med naturen, sier prisvinneren. ||

Kulturlandskapsprisen 2021

• Tildelt Reinert Kjølleberg for hans innsats og engasjement for kulturhistorie og kulturlandskap på Vest-Lista.

• Prisen er et initiativ av Norsk Kulturarv som samarbeider med Landbruks- og matdepartementet og Landbruksdirektoratet om utvelgelsen av det beste prosjektet.

Målet med prisen er å:

- Bevisstgjøre allmennheten om utfordringer med å ta vare på kulturlandskapsverdiene.
- Øke kunnskapsnivået om kulturlandskapet.
- Bevisstgjøre om miljøverdiene i kulturlandskapet.
- Stimulere til å ta vare på og utvikle kulturlandskapet gjennom gode eksempler.

KULTURMINNER: I flere tiår har Reinert vedlikeholdt og bygd opp steingarder på Lista. Doble og solide.

Proteinrik grasavling 2021:

Fiskå Mølle justerer PBV i kraftfôret

Surfôranalysane i heile landet ser så langt ut for å vere meir proteinrike i år enn i fjor. Det gjer det fornuftig å seinke innhaldet av råprotein i kraftfôr med nøytral PBV. Dette slik at ureaverdiane i mjølka ikkje blir unødige høge.

Analysar viser noko høgare PBV20-verdiar enn normalt i dei fleste fylker. Foto: Frida Meyer.

Kjell-Rune Vik, produksjef drøvtyggarfôr

I dei fleste fylker ligg gjennomsnittlege PBV20-verdiar i grasavlingane på førsteslåtten mellom +25 og +40 gram PBV20 per kilo tørrstoff. Andreslåtten er endå litt meir proteinrik.

Sjølvsagt om det er mange surfôrprøvar som i skrivande stund er under analysing, eller ikkje ein gong er tekne ut, så er trenden likevel ganske lik i alle fylker. Trass variasjonar i analysane har vekstforholda til gras for veldig mange bønder vore slik at nitrogengjødsel har blitt teken opp, og mykje protein er danna i gras. Dette har gitt noko høgare PBV20 enn normalt. I fjor var forholda omvendt i fleire landsdelar. PBV20-verdiane i fleire av våre kraftfôr vart då justerte opp til noko høgare nivå enn normalt. No korrigerer vi kursen og tilpassar kvaliteten i Nøytral-blandingane våre slik at mange slepp å skifte kraftfôrtype.

Det er TINE som har framskaffa statistikken analyseresultata i norsk surfôr, og våre egne lokale analysar viser same trend.

KRAFTFÔR MED NØYTRAL PBV20 MEST POPULÆRT

Salsstatistikken viser heilt klart at kraftfôr-blandingane med PBV20 frå 0 til +20 gram per kilo tørrstoff er klart mest populære, og utgjer typisk 60% av kraftfôrselet. PBV20 i «Låg-blandingane» blir ikkje justerte, og det same gjeld kraftfôr-blandingane med Høg PBV.

Vi ventar elles at salet av kraftfôr med negativ PBV blir høgare i år enn i fjor, medan salet av Høg-blandingar går ned.

TA EIGNE SURFÔRANALYSAR

Sjølvsagt om trenden er auka proteininnhald på mange gardar i år, så treng det ikkje vere slik hos deg. Slåttetidspunktet ditt og vêrforholda kan vere annleis, og det same med gras- og jordartane dine. For å dosere rett kraftfôrmengde og velje optimal kraftfôrtype er det dessutan avgjerande å vite energiverdien, fiberinnhaldet samt gjæringskvaliteten i surfôret ditt. Nokre av våre analysar viser også høge nitratverdiar etter tørken, noko som kan vere alvorleg og som kan gjere at ein må endre bruksområdet til akkurat dette partiet.

Alt dette kan Fiskå Mølle hjelpe deg med. Vi kan ta ut surfôrprøver, sende desse inn og tolke kvaliteten saman med deg. Vi set gjerne opp fôrplanar til både mjølkekyr, slakteoksar og ammeku. ||

Sjå kontaktoversikt på www.fiska.no

Fiskå Mølle hjelper deg med å ta ut surfôrprøver. Kontakt din lokale rådgjevar. Foto: Maren Nordbø.

Ikkje gløym tilskotsfôr til dyra dine!

Friske og trivelege dyr er avgjerande for høg produksjon og trivsel i fjøset. Ei allsidig samansett fôring med fôr av god kvalitet er avgjerande for å oppnå dette. Kraftfôr er tilsett mineral og vitamin i doser som gjer at behova blir dekkja når dyra får tildelt dette i mengder som er tilpassa høg produksjon.

 Leif Malvin Eggebø, rådgjevar
drøv og tilskotsfôransvarleg

Alle drøvtyggarar har imidlertid perioder der store mengder kraftfôr vil vere uheldig. I desse periodane er det likevel viktig å sørge for at dyra har tilgong til nok salt, mineral og vitamin. Fiskå Mølle tilbyr mange ulike produkt til dette formålet.

Det er tilrådd at dyra har tilgong på saltslikkestein heile året, både ute og inne. Mineral- og vitamintilskot finnast både i pulver og i form av slikkebøtter. Pulver vil alltid vere rimelegast i bruk. Vi ser likevel at mange velger å bruke slikkebøtter av praktiske årsaker.

SALTSLIKKESTEIN

Fiskå Mølle tilbyr to ulike typar saltslikkestein: **Vilorock Salt** (reint salt) og **Vilorock Multi** (salt tilsett små mengder mikromineral). I kyst- og fjordstrøk av Norge kan begge nyttast til både storfe og sau.

Vi tilrår Vilorock Salt i periodar der dyra får kraftfôr, til dømes på innefôring.

Vi tilrår Vilorock Multi i periodar der dyra ikkje får kraftfôr, til dømes på beite.

MINERALPULVER

Premium Grovfôr er eit breispektra mineraltilskot som eignar seg til alt storfe. Det høge nivået magnesium og E-vitamin gjer det spesielt velegna til mjølkekyr.

Premium Kornkross er kalsiumrikt og dermed mest aktuelt der det vert brukt heimeavla korn eller brød i rasjonen.

Premium Ammeku (NYHEIT) er breispektra og ekstra rik på fosfor og magnesium. Det gjer at ein kan gje ein lågare dose enn normalt og likevel sikre ammekua god helse og livskraftige kalver.

Premium Gjeldku er spesielt tilpassa tørrperioden til mjølkekyr. Den førebyggjer mjølkefeber, gir bormusklaturen betre vilkår i kalvinga, og er gunstig for jur- og børhelse i neste laktasjonen. Høg dose niacin aukar råmjølkskvaliteten.

Premium Drektig Sau er rikt på E-vitamin og kan med fordel brukast frå før paring og gjennom heile drektighetsperioden. NB! Om sauene får minst 3 hekto av kraftfôret Sauefôr Drektig pr

dag trengst ikkje ekstra mineraltilskot gjennom vinteren.

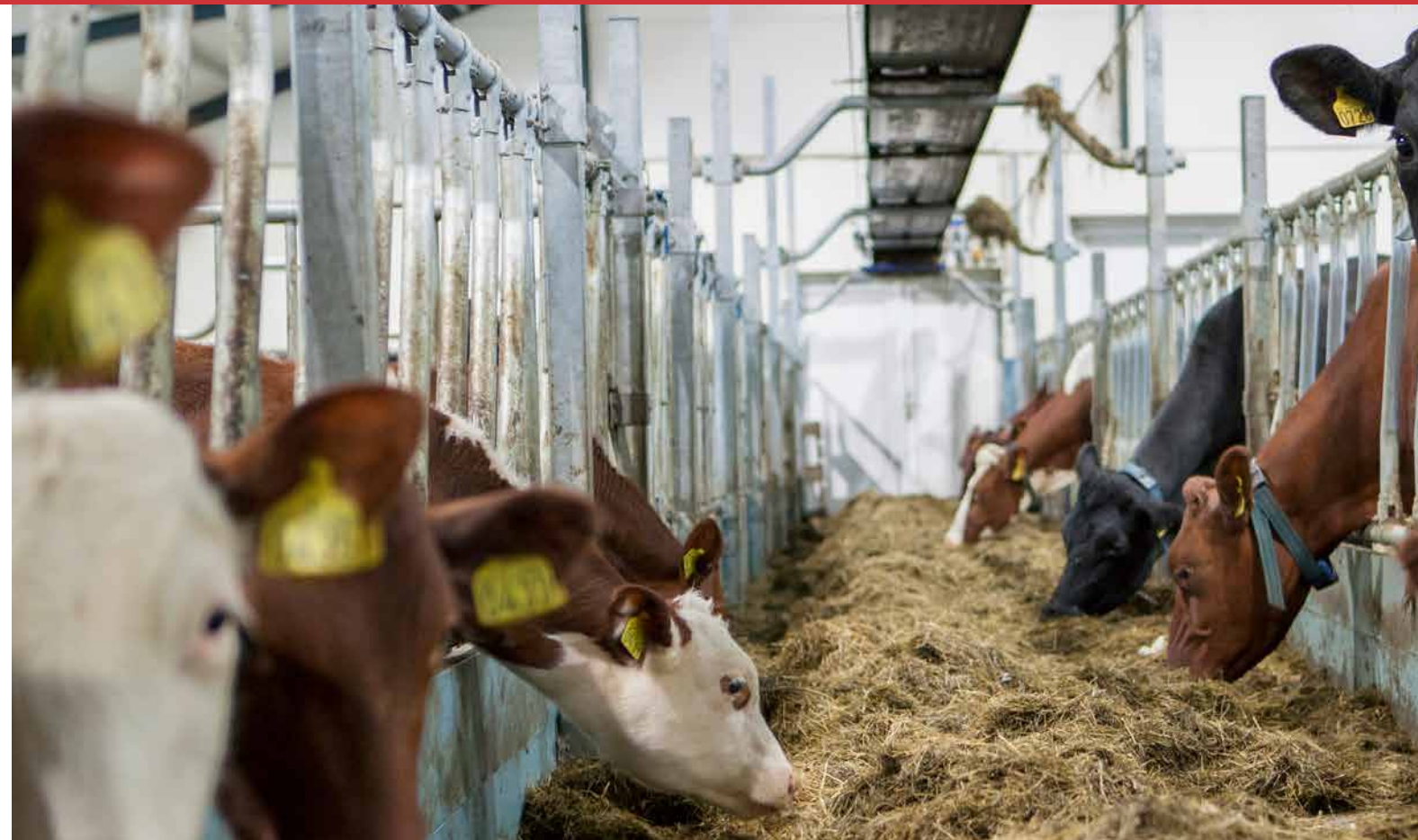
MINERALBØTTER

TOPLICK Storfe er eit komplett mineraltilskudd som passer både til ungdyr og lakterande dyr. Produktet passer både til beiting og på innefôring. På seinsommaren vil beitekvaliteten og fôr-opptaket ute avta. Det vil difor vere ekstra viktig å sikre mineralforsyninga på den tida.

TOPLICK Sau er eit koparfritt, E-vitaminrikt og breispektra alternativ tenkt brukt til sauene året rundt, både ute og inne. Produktet er tilsett urteekstrakt som motvirker innvollssnyltarar.

NB! Der det praktiserast sambeiting med storfe og sau anbefaler vi bruk av produkt tilpassa sau.

Sjå www.fiska.no for ei fullstendig oversikt over vårt sortiment av tilleggsvarear som betrakar økonomien og letter arbeidsdagen for deg som bonde. ||

DET LILLE EKSTRA FRA FISKÅ MØLLE

Fiskå Mølle leverer i tillegg til kraftfôr, gjødsel, ensilering og plantevernmidler også en rekke andre produkter.

For nærmere detaljer, sjekk www.fiska.no.

PREMIUM AMMEKU

- FOR BEDRE HELSE OG FRUKTBARHET

NYTT TILSKUDDSFÔR!

Drektige kyr skal ha lite kraftfôr i månedene før kalving. Premium Ammeku er spesielt tilpasset drektige kyr og kviger i denne tiden, men passer også godt etter kalving.

Det høye innholdet av blant annet fosfor gjør at man kan gi en lavere dose enn normalt, og likevel sikre ammekua god helse og livskraftige kalver.

Våre rådgivere hjelper deg med å beregne optimal dosering til din besetning basert på ditt grovfôr.

FISKÅ MØLLE
ROGALAND
51 74 33 00

FISKÅ MØLLE
ETNE
53 77 13 77

FISKÅ MØLLE
TRØNDELAG
73 85 90 60

FISKÅ MØLLE
FLISA
62 95 54 44

FISKÅ MØLLE
LØTEN
62 50 89 89

ØSTMØLLENE
69 81 49 40

Fiskå Mølle
www.fiska.no

Kort og intensiv kornsesong

Kornsesongen var kort og hektisk for korn-produsenter på Østlandet. Sesongen har gitt mindre avling, men høy kvalitet på kornet som er levert. En stor del havre og hvete er godkjent som matkorn. I Rogaland har sesongen slått alle rekorder.

 Maren Nordbø David K. Andersen

>>

Bilde fra treskinga til korn- og potetbonde David K. Andersen i Hedmark.

– Det har vært en intens sesong. Det meste var gjort på halvannen uke, sier Leif Kåre Gjerde, daglig leder i Fiskå Mølle.

Høye temperaturer ga en tidlig start for kornsesongen på Østlandet. Til tross for store mengder høsthvete, var overvintringen dårlig og årets avlinger er betydelig redusert sammenlignet med fjoråret. En varm og tørr vår gjorde at også vårhvete gikk betydelig ned i avlingsnivå, og Fiskå Mølle forventet en nedgang på 20% ved kornmottakene på Østlandet før sesongen. Det ble likevel stort trykk på mottakene i august.

– Det aller meste av kornet ble tresket i midten av august. Det skapte noe logistikk-utfordringer både for oss og for andre kornmottak i distriktet. Mottaket på Moss måtte holde stengt i korte perioder, sier Gjerde.

ØKT LAGRINGSKAPASITET

– Vi har investert og vil fortsette å investere i kornhåndtering på Østlandet for å sikre god logistikk for bønder i området, sier Gjerde.

To nye siloer ved Skjelfoss korn sto klar midt i sesongen og har utvidet lagerkapasiteten med 10.000 tonn. Anlegget tok imot 30.000 tonn og daglig leder Kim-Reidar Martinsen er godt fornøyd med sesongen.

– Vi ligger litt bak fjoråret, men har fått mange nye kunder og klarte å ta unna selv på de travleste

dagene. Vi tok imot 1800 tonn i døgnet på det meste, men det løste seg greit uten lange køer, sier han. En ny transitthavn for korn på Sundløkka ved Glomma i Fredrikstad kom også godt til nytte i sesongen. Fiskå Mølle har i tillegg hatt suksess med nytt kornmottak hos Knut Erik Holmsen i Rakkestad.

– Mottatt volum her er større enn vi forventet, og vi er svært fornøyde med samarbeidet, sier Gjerde.

REKORD I ROGALAND

2021 ble et godt kornår for rogalandsbonden. Fiskå Mølle Forus tok imot 7.500 tonn korn, nær en dobling av fjorårets kornleveranse.

– Sesongen har slått alle rekorder på Forus. Det har vært helt fantastisk, sier plantekultursjef Oddbjørn Lobekk.

Det er sådd større arealer i fylket og årets avlinger er betydelig større enn i fjor. Mottaket har også fått flere nye leverandører i sesongen.

– Vi hadde tre uker med strålende forhold. Bøndene fikk tippet kornet raskt og effektivt, det var lite kø og god håndtering på mottaket. I år lastet vi 5000 tonn på båt til Fiskå. Hele logistikapparatet fungerte bra, forteller Lobekk.

NORMALÅR I TRØNDELAG

I skrivende stund er produsenter i Midt-Norge ennå ikke i mål med innhøstingen, men sesongen

har bydd på gode avlinger i distriktet. Det går mot en økning på 50-70 prosent fra i fjor – og sesongen står i sterk motsetning til fjorårets svake avlingsnivå.

– Trøndelag hadde en god sesong fra mai til august, men så tok det brått slutt. Det har vært utfordrende å få kornet i hus på grunn av mye nedbør, sier Leif Kåre Gjerde.

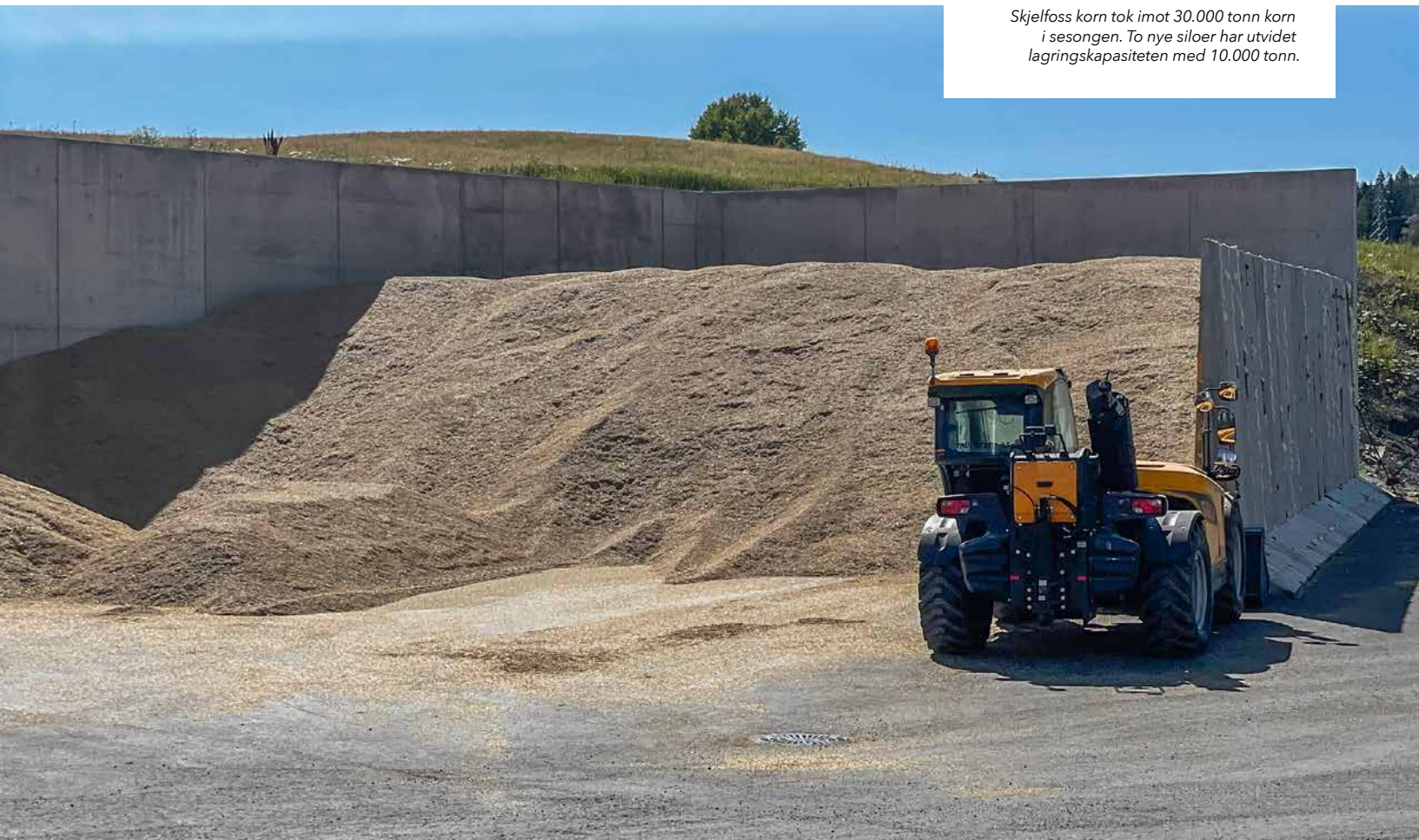
– Kornbøndene er glad de går i pluss etter krisesesongen i fjor. Tørke etter såing i juni skapte utfordringer, men de fikk akkurat berget avlingene, sier Per-Arne Nesjan, salgssjef i Fiskå Mølle Midt-Norge.

MYE HØSTKORN

Selv om sesongen har bydd på store variasjoner fra nord til sør i landet, kunne mange kornbønder bytte ut treskeren med plog og såmaskin allerede i august. Store mengder høstkorn er sådd på Østlandet.

– Vi ser frem til neste kornsesong og takker alle som har levert korn til våre anlegg i en hektisk sesong, sier Leif Kåre Gjerde. ||

Skjelfoss korn tok imot 30.000 tonn korn i sesongen. To nye siloer har utvidet lagringskapasiteten med 10.000 tonn.

TopBull MAX:

Økt kjøttproduksjon på norske ressurser

Mer kortreiste råvarer

GI DIN KJØTTPRODUKSJON FLERE FORDELER

Maxammonkorn:

- Gir økt tilvekst og kjøttproduksjon på norske ressurser
- Gir fastere gjødselkonsistens og renere dyr
- Øker utnyttelsen av norsk korn

TopBull MAX:

- Helt uten soyamel og palmeolje
- Vårt ungdyrfôr med høyest norsk-andel
- Alkalisk fôr og grovere partikler gir bedre vommiljø
- Vitamin og mineral i pelleten
- Passer til okser og kviger fra 4-5 mnd, avhengig av grovførkvalitet

FISKÅ MØLLE
ROGALAND
51 74 33 00

FISKÅ MØLLE
ETNE
53 77 13 77

FISKÅ MØLLE
TRØNDELAG
73 85 90 60

FISKÅ MØLLE
FLISA
62 95 54 44

FISKÅ MØLLE
LØTEN
62 50 89 89

ØSTMØLLENE
69 81 49 40

Fiskå Mølle
www.fiska.no